

Mirosław Zalech

AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO W WARSZAWIE
FILIA W BIAŁEJ PODLASKIEJ

WPŁYW AKTYWNOŚCI ZAWODOWYCH NAUCZYCIELA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO NA RECEPCJĘ JEGO WIZERUNKU PRZEZ UCZNIÓW I PRZYSZŁYCH NAUCZYCIELI*

Cel badań. Celem badań było ustalenie wpływu podejmowanych przez nauczyciela aktywności zawodowych na tworzenie wizerunku jego osoby przez ucznia i studenta. **Materiał i metody.** Badaniami objęto uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz studentów kierunku wychowanie fizyczne. Wykorzystaną metodą był sondaż diagnostyczny, a narzędziem kwestionariusz ankiety. Analizie poddano odpowiedzi uzyskane od 1276 osób (K = 674, M = 602). **Wyniki.** Badania pozwoliły ustalić, że pozytywnie postrzegany nauczyciel, to taki, który: 1) potrafi zachęcić do aktywności fizycznej, 2) umie zbudować pozytywne relacje z uczniami oraz 3) prowadzi interesujące zajęcia. Odnotowano liczne różnice w częstotliwości wskazywania aktywności zawodowych przez kobiety i mężczyzn na trzech analizowanych poziomach edukacji oraz nieliczne w ramach danego poziomu według płci. **Wnioski.** Wyniki dostarczają zarówno obecnym, jak i przyszłym nauczycielom wychowania fizycznego ważnych informacji pozwalających na modyfikację aktywności zawodowej w celu podniesienia swojego prestiżu i ukształtowania pozytywnego wizerunku wśród uczniów.

Słowa kluczowe: rozwój zawodowy, kompetencje, percepcja, aktywność fizyczna, uczeń, wychowanie fizyczne

WPROWADZENIE

Obecnie obserwuje się niekorzystne zmiany w poziomie aktywności fizycznej wśród dzieci i młodzieży. Nasila się problem nieuczestniczenia w zajęciach z wychowania fizycznego coraz większego odsetka uczniów wraz z wiekiem; stan ten odnotowywany jest zarówno w Polsce (Woynarowska i wsp., 2015), jak i w krajach wysoko rozwiniętych (Kann i wsp., 2014). Ograniczenie aktywności dotyczy także pozalekcyjnych zajęć ruchowych (Wojtyła-Buciora i Marcinkowski, 2010). Odpowiednio wysoki poziom aktywności fizycznej nierozdzielnie związany jest ze zdrowiem, gdyż pozwala na utrzymanie prawidłowej masy ciała (Kimm i wsp., 2005), a także ogranicza ryzyko wystąpienia wielu chorób – zarówno w okresie adolescencji (Strong i wsp., 2005), jak i w wieku dorosłym (Nelson i wsp., 2007). Korzyści płynące z aktyw-

ności fizycznej związane ze sferą fizyczną dotyczą między innymi: wzmoczonego wydatku energetycznego, wzmocnienia mięśni, poprawy elastyczności oraz wydolności (Warburton i wsp., 2006). W sferze psychicznej aktywność fizyczna pomocna jest w kształtowaniu dobrego samopoczucia, a także w profilaktyce i leczeniu powszechnych zaburzeń psychicznych (Saxena i wsp., 2005). W wymiarze społecznym uczy pracy zespołowej, usprawnia funkcjonowanie w społeczeństwie oraz przyczynia się do budowania pozytywnych relacji z innymi, np. trenerami, przyjaciółmi (Eime i wsp., 2013).

Korzyści te osiąmane są także w trakcie zajęć szkolnych. Szkoła odgrywa ważną rolę w promowaniu aktywności fizycznej, gdyż w ramach prowadzonych zajęć i występujących interakcji może wpływać na postawy i wzmacniać normy, które regulują zachowania uczniów (Centers for Disease Control and Prevention, 1997). Jedną z bardzo ważnych aren promowania uczestnictwa w aktywności fizycznej są zajęcia z wychowania fizycznego. Udział w nich daje możliwość poznania wielu dyscyplin sportowych, stwarza

* Badanie zrealizowano w ramach grantu AWF BP-DS.171, finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

szansę na opanowanie wielu umiejętności oraz pozwala w sposób bezpieczny cieszyć się ruchem. Zapewnienie przez nauczycieli satysfakcji z uczestnictwa w aktywności fizycznej we wczesnym okresie szkolnym wpływa na kształtowanie postawy bycia aktywnym. Zwiększa to prawdopodobieństwo przeniesienia zachowań związanych z aktywnością fizyczną nie tylko na kolejne etapy nauki, ale także do wczesnej dorosłości (Pate i wsp., 2007). Ntoumanis (2005) dowodzi, że poziom zaangażowania uczniów na lekcji wychowania fizycznego jest ważnym wskaźnikiem poziomu aktywności fizycznej i aktywności pozalekcyjnej. Motywacja do jej podejmowania ściśle wiąże się z tym, na ile uczniowie uważają, że nauczyciele akcentują ich osobiste standardy sukcesu oraz zapewniają im wsparcie (Cox i Williams, 2008). Zaangażowanie młodzieży w aktywność fizyczną uzależnione jest także od postrzegania własnych kompetencji oraz, w nieco mniejszym stopniu, od wizerunku własnego ciała (Bevans i wsp., 2010).

Oznacza to, że działania nauczycieli powinny być nakierowane na kształtowanie motywacji wewnętrznej uczniów. Wymaga to odpowiedniego podejścia, tworzenia właściwego klimatu w ramach aktywności zawodowej nauczyciela (Standage i wsp., 2005). Niezbędne jest także poznanie potrzeb, norm, wartości uczniów, a następnie ich wspieranie bądź też internalizacja w procesie socjalizacji poprzez kształtowanie przyjaznego środowiska do angażowania się w aktywność fizyczną oraz świadome tworzenie motywacji w zakresie wychowania fizycznego (Cox i Williams, 2008). Jak zauważa Grabowski (1997), sama władza nauczyciela nad uczniem nic nie zmienia, gdy nie jest on osobą aktywną, kreatywną i wiarygodną. Postrzegana przez uczniów aktywność zawodowa nauczyciela wychowania fizycznego stanowi zatem ważny składnik wizerunku jego samego oraz nauczanego przedmiotu i jest czynnikiem kształtującym postawy wobec aktywności fizycznej.

CEL BADAŃ

Celem badań jest wyjaśnienie wpływu podejmowanych przez nauczyciela aktywności zawodowych na tworzenie wizerunku jego osoby w oczach ucznia i studenta. Uzupełnienie celu głównego stanowi poszukiwanie odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

1. Jakie aktywności zawodowe według badanych w największym stopniu wpływają na pozytywne postrzeganie nauczyciela wychowania fizycznego?

2. Czy kobiety oraz mężczyźni na poszczególnych poziomach edukacji (gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym i wyższym) różnią się postrzeganiem wpływu aktywności zawodowych na wizerunek nauczyciela wychowania fizycznego?

3. Czy płeć uczniów gimnazjów, uczniów szkół ponadgimnazjalnych i studentów jest zmienną różniącą postrzeganie wpływu aktywności zawodowych nauczyciela wychowania fizycznego na recepcję jego wizerunku?

MATERIAŁ I METODY

Badanie przeprowadzono wśród uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz studentów kierunku wychowanie fizyczne. Posłużono się metodą sondażu i techniką ankiety. Narzędziem badawczym był kwestionariusz ankiety, a jedną z badanych kwestii poddanych analizie było ustalenie, które z aktywności zawodowych nauczyciela wychowania fizycznego wpływają na jego pozytywne postrzeganie.

Badania zasadnicze zostały poprzedzone badaniami wstępnymi, których celem była weryfikacja kwestionariusza. Uczestniczyło w nich po jednej grupie (oddziale) z każdego poziomu edukacji. Grupy te nie brały udziału w badaniach zasadniczych. Uzyskane odpowiedzi i uwagi zgłaszane przez respondentów w trakcie badania wstępnego pozwoliły na modyfikację opcji odpowiedzi oraz zwiększenie wskazywanej ich liczby do maksymalnie trzech (pytanie zawierało dziewięć opcji odpowiedzi, jak przedstawiono w tabeli 2).

Uczniowie i studenci uczestniczyli w badaniach dobrowolnie, a kwestionariusz był

Tab. 1. Respondenci według płci i typu szkoły

Kryterium	N	(%)
Płeć		
Kobiety	674	52,82
Mężczyźni	602	47,18
Poziom/płeć		
Gimnazjum		
Kobiety	292	59,59
Mężczyźni	198	40,41
Szkoła ponadgimnazjalna		
Kobiety	288	59,26
Mężczyźni	198	40,74
Studia		
Kobiety	94	31,33
Mężczyźni	206	68,67

wypełniany anonimowo. W badaniach wzięto udział 1348 osób. Po ocenie formalnej prawidłowości udzielenia odpowiedzi na pytanie analizie poddano odpowiedzi uzyskane od 1276 osób, w tym 490 uczniów gimnazjum, 486 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej oraz 300 studentów kierunku wychowanie fizyczne. Strukturę badanych według płci i poziomu edukacji przedstawiono w tabeli 1. Średnia wieku uczniów gimnazjum wyniosła $14,57 \pm 0,89$ roku, uczniów szkoły ponadgimnazjalnej $17,49 \pm 0,98$ roku, a studentów $22,19 \pm 2,91$ roku.

Analizy danych dokonano testem χ^2 Pearsona, a wyniki uznano za statystycznie istotne przy $p < 0,05$. Do obliczeń wykorzystano program komputerowy Statistica 10 (StatSoft).

WYNIKI

Wpływ aktywności zawodowej na pozytywne postrzeganie nauczycieli wychowania fizycznego w opinii uczennic i studentek

Najwięcej uczennic ze szkół ponadgimnazjalnych uznało, że najkorzystniejszy wpływ na postrzeganie nauczyciela wychowania fizycznego ma umiejętność „prowadzenia interesujących zajęć” oraz kształtowania „pozytywnych relacji z uczniami”. Uczennice gimnazjum najczęściej wskazywały na „umie-

jętność zachęcania do aktywności fizycznej” oraz – tak samo jak uczennice szkół ponadgimnazjalnych – „prowadzenie interesujących zajęć”. Przyszłe nauczycielki najczęściej uważały, że głównymi przymiotami w zakresie aktywności zawodowej nauczyciela wychowania fizycznego, jakie kształtują jego obraz, są: „umiejętność zachęcania, motywowania wychowanków do aktywności fizycznej” oraz „rozbudzanie zainteresowania sportem, rekreacją i turystyką aktywną”. Dla najmniejszego odsetka badanych uczniów z obu typów szkół, jak też studentek kierunku wychowanie fizyczne ważnym przymiotem korzystnie wpływającym na recepcję nauczyciela było utrzymywanie stałego kontaktu z rodzicami (tab. 2). Analizując wyniki częstotliwości wyborów aktywności zawodowych przez trzy grupy badanych, stwierdzono występowanie istotnych różnic ($p < 0,05$) w zakresie: 1) przygotowania do lekcji, 2) rozbudzania zainteresowań sportem, rekreacją, turystyką aktywną, 3) prowadzenia interesujących zajęć, 4) kształtowania dobrych relacji z uczniami (tab. 2).

Częstotliwość wskazań przez uczennice szkół ponadgimnazjalnych opcji „posiadania dobrych relacji z uczniami” jako ważnej aktywności nauczyciela wychowania fizycznego była istotnie większa niż w przypadku uczennic gimnazjum ($\chi^2(1) = 5,38; p = 0,02$), jak też przyszłych nauczycielek ($\chi^2(1) = 6,58; p = 0,01$). Analogiczne różnice ujawniono w wyborze opcji „prowadzenia interesujących zajęć” pomiędzy uczennicami szkoły ponadgimnazjalnej i gimnazjum ($\chi^2(1) = 18,11; p < 0,000$) oraz między uczennicami szkoły ponadgimnazjalnej i przyszłymi nauczycielkami ($\chi^2(1) = 8,87; p = 0,003$). Istotnie większy odsetek studentek niż uczennic ze szkoły ponadgimnazjalnej ($\chi^2(1) = 10,21; p = 0,001$) oraz gimnazjum ($\chi^2(1) = 24,93; p < 0,000$) był zdania, że na wizerunek nauczyciela wychowania fizycznego pozytywnie wpływa to, że potrafi on „rozbudzać zainteresowanie sportem, rekreacją, turystyką aktywną”. Różnice w tym zakresie odnotowano także pomiędzy uczennicami obu typów szkół: uczennice gimnazjum istotnie rzadziej ($\chi^2(1) = 5,72; p = 0,02$) wybierały tę aktywność zawodową jako ważną dla pozytywnego postrzegania nauczyciela wychowania fizycznego.

Tab. 2. Aktywności zawodowe nauczyciela wychowania fizycznego według kobiet na różnych poziomach edukacji

Aktywność	G (%)	P (%)	S (%)	χ^2 $df = 2$	p
Zachęca uczniów do aktywności fizycznej	52,05	46,88	52,13	1,78	0,41
Chętnie służy pomocą i wiedzą	29,79	33,33	30,85	0,86	0,65
Potrafi utrzymać dyscyplinę na lekcji	20,89	14,58	18,09	3,95**	0,14
Utrzymuje stały kontakt z rodzicami	2,05	0,35	2,13	3,73	0,15
Prowadzi działalność pozalekcyjną w obszarze aktywności fizycznej	22,60	20,83	27,66	1,89	0,39
Jest przygotowany do lekcji	9,59	13,54	20,21	7,49	0,02*
Rozbudza zainteresowanie sportem, rekreacją, turystyką aktywną	24,66	33,68	52,13	24,93	0,000*
Prowadzi interesujące zajęcia	44,52	62,15	44,68	20,46	0,000*
Ma dobre relacje z uczniami	41,78	51,39	36,17	8,93	0,01*

G – gimnazjum, P – szkoła ponadgimnazjalna, S – studia

* istotne statystycznie przy $p < 0,05$

** wartość χ^2 wyższa od 3,84 przy $df > 1$

Wyniki analizy ujawniły, że istotnie częściej wskazywały jako ważną aktywność zawodową nauczyciela „przygotowanie do lekcji” studentki niż uczennice gimnazjum ($\chi^2(1) = 7,51$; $p = 0,01$). Natomiast umiejętność „utrzymanie dyscypliny” była istotnym przymiotem wpływającym na tworzenie korzystnego obrazu nauczyciela dla mniejszego odsetka uczennic szkoły ponadgimnazjalnej niż dla uczennic znajdujących się na niższym poziomie edukacji ($\chi^2(1) = 3,95$; $p = 0,049$).

Nie ujawniono różnic istotnych na przyjętym poziomie w częstotliwości wskazań pozostałych aktywności zawodowych pomiędzy badanymi grupami.

Wpływ aktywności zawodowej na pozytywne postrzeganie nauczycieli wychowania fizycznego w opinii uczniów i studentów

Według największej liczby badanych mężczyzn na każdym z poziomów edukacji pozytywnie postrzegany nauczyciel wychowania fizycznego to taki, który wyróżnia się umiejętnością „zachęcenia uczniów do aktywności fizycznej”. Znaczna grupa uczniów ze szkoły ponadgimnazjalnej uznała także za ważną aktywność zawodową nauczyciela umiejętność tworzenia i utrzymywania „dobrych relacji z uczniami”. Drugą wśród odpowiedzi najczęściej wskazywanych przez studentów było „rozbudzanie zainteresowań

sportem, rekreacją, turystyką aktywną”, a w wypadku uczniów gimnazjum „chęć służenia pomocą i wiedzą”. Istotne różnice między mężczyznami na trzech poziomach edukacji dotyczyły częstości wyboru pięciu z dziewięciu analizowanych aktywności zawodowych (tab. 3).

Na podstawie przeprowadzonej analizy statystycznej odnotowano, że uczniowie szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych różnili się od studentów częstością wyboru aktywności zawodowych kształtujących pozytywne postrzeganie nauczyciela wychowania fizycznego, takich jak: „przygotowanie nauczyciela do lekcji” (P/S: $\chi^2(1) = 4,64$; $p = 0,03$ i G/S: $\chi^2(1) = 4,65$; $p = 0,03$), „rozbudzanie zainteresowania sportem, rekreacją czy turystyką aktywną” (P/S: $\chi^2(1) = 10,04$; $p = 0,002$ i G/S: $\chi^2(1) = 16,67$; $p < 0,000$), a także „zachęcanie uczniów do aktywności fizycznej” (P/S: $\chi^2(1) = 5,55$; $p = 0,02$ i G/S: $\chi^2(1) = 4,21$; $p = 0,04$) (P – szkoła ponadgimnazjalna, G – gimnazjum, S – studia). Studenci wskazywali powyższe wymienione przymioty istotnie częściej od pozostałych dwóch grup.

Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych istotnie częściej niż uczniowie gimnazjów byli zdania, że na wizerunek nauczyciela wpływa to, czy „prowadzone zajęcia są interesujące” ($\chi^2(1) = 7,26$; $p = 0,01$) i czy „ma on dobre relacje z uczniami” ($\chi^2(1) = 12,23$; $p < 0,000$). Budowanie „pozytywnych relacji” stanowiło aktywność, którą częściej wska-

Tab. 3. Aktywności zawodowe nauczyciela wychowania fizycznego według mężczyźn na różnych poziomach edukacji

Aktywność	G (%)	P (%)	S (%)	χ^2 $df = 2$	p
Zachęca uczniów do aktywności fizycznej	54,55	53,03	64,56	6,53	0,04*
Chętnie służy pomocą i wiedzą	36,87	32,83	27,18	4,38**	0,11
Potrafi utrzymać dyscyplinę na lekcji	23,74	28,79	23,74	1,97	0,37
Utrzymuje stały kontakt z rodzicami	2,02	3,54	5,34	3,17	0,21
Prowadzi działalność pozalekcyjną w obszarze aktywności fizycznej	27,78	27,27	28,64	0,10	0,95
Jest przygotowany do lekcji	13,64	13,64	21,84	6,65	0,04*
Rozbudza zainteresowanie sportem, rekreacją, turystyką aktywną	22,73	26,77	41,75	19,22	0,000*
Prowadzi interesujące zajęcia	31,31	44,44	37,86	7,26	0,03*
Ma dobre relacje z uczniami	30,81	47,98	24,76	25,81	0,000*

G – gimnazjum, P – szkoła ponadgimnazjalna, S – studia

* istotne statystycznie przy $p < 0,05$

** wartość χ^2 wyższa od 3,84 przy $df > 1$

zywali uczniowie kształcący się na poziomie średnim niż studenci ($\chi^2(1) = 23,59; p < 0,000$). Większy odsetek gimnazjalistów niż studentów uważał, że pozytywny obraz nauczyciela kształtowany jest w większym stopniu poprzez „służenie uczniom pomocą i wiedzą” ($\chi^2(1) = 4,36; p < 0,04$).

Między grupami nie ujawniono innych istotnych statystycznie różnic dotyczących częstości wyboru poszczególnych atrybutów.

Wpływ aktywności zawodowych na kształtowanie pozytywnego wizerunku nauczycieli wychowania fizycznego w opinii kobiet i mężczyzn

Porównanie frakcji wskazań poszczególnych aktywności zawodowych w ramach każdego z trzech poziomów edukacji pozwoliło na ujawnienie różnic pomiędzy deklaracjami kobiet i mężczyzn dotyczącymi aktywności zawodowych wpływających na pozytywne postrzeganie nauczycieli wychowania fizycznego.

Mężczyźni ze szkoły ponadgimnazjalnej istotnie częściej od kobiet byli zdania, że na pozytywny obraz nauczyciela ma wpływ utrzymywanie przez niego „stałego kontaktu z rodzicami” ($\chi^2(1) = 7,37; p = 0,01; K = 0,35\%$, $M = 3,54\%$) oraz „umiejętność utrzymania dyscypliny na lekcji” ($\chi^2(1) = 14,59; p < 0,000; K = 14,58\%$, $M = 28,79\%$). Dla większego odsetka kobiet istotniejsze znaczenie miała

umiejętność „prowadzenia interesujących zajęć” ($\chi^2(1) = 14,86; p < 0,000; K = 62,15\%$, $M = 44,44\%$).

Istotnie większy odsetek uczennic niż uczniów gimnazjum wskazał na dwie aktywności, które wiążą się z pozytywnym odbiorem nauczyciela wychowania fizycznego: „umiejętność prowadzenia interesujących zajęć” ($\chi^2(1) = 8,64; p = 0,003; K = 44,52\%$, $M = 31,31\%$) i „kształtowanie pozytywnych relacji” ($\chi^2(1) = 6,07; p = 0,01; K = 41,78\%$, $M = 30,81\%$).

Studentki istotnie częściej niż studenci uważały, że duży wpływ na wizerunek nauczyciela ma utrzymywanie „dobrych relacji z uczniami” ($\chi^2(1) = 4,14; p = 0,04; K = 36,17\%$, $M = 24,76\%$), natomiast studenci przypisywali większe znaczenie umiejętności „zachęcania uczniów do aktywności fizycznej” ($\chi^2(1) = 4,19; p = 0,04; K = 52,13\%$, $M = 64,56\%$).

Częstość wskazań pozostałych aktywności zawodowych nie różniła istotnie kobiet i mężczyzn na poszczególnych poziomach edukacji.

DYSKUSJA

Zwiększa się odsetek uczniów zwalniających z zajęć z wychowania fizycznego, nie tylko ze wskazań medycznych, ale także na prośbę rodziców lub samej młodzieży (Woy-

narowska i wsp., 2015). Odejście od tak niekorzystnej sytuacji wymaga zaangażowania między innymi ze strony nauczycieli, gdyż postrzeganie przez uczniów ich własnego potencjału następuje głównie w procesie nabywania doświadczenia oraz interpretacji otoczenia (Zimmerman, 2000). Ujawnia to istotną rolę, jaką odgrywają nauczyciele w kształtowaniu postaw uczniów wobec uczestnictwa w zajęciach i aktywności fizycznej. Nie dziwi zatem, że problem „postrzegania nauczycieli” staje się coraz częściej przedmiotem badań w różnych kontekstach szkolnego i pozaszkolnego ich funkcjonowania (Arnon i Reichel, 2007; Cieśliński, 1988; Guła-Kubiszewska i Lewandowski, 2001; Kumala i Krzak, 2013; Zalech, 2011). Obecna praca poszerza ten obszar o aktywności zawodowe, jakie według uczniów i przyszłych nauczycieli wpływają na budowanie pozytywnego wizerunku nauczyciela wychowania fizycznego. Uzyskane wyniki pozwoliły ustalić, że na pozytywne postrzeganie nauczyciela przez młodzież szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych ma wpływ umiejętność zachęcania do aktywności fizycznej, budowania pozytywnych relacji z uczniami, prowadzenia zajęć w interesujący sposób, a także służenie pomocą i wiedzą. Aktywności te pozwalają zapewnić indywidualne podejście do komunikacji z uczniem oraz wytworzyć u niego poczucie wiarygodności i kompetencji nauczyciela. To właśnie od tych zmiennych, jak dowodzą Pogue i Ahyun (2006), w znacznym stopniu zależy skuteczność oddziaływania nauczyciela.

Przeprowadzone analizy ujawniły, że poziom edukacji różnicuje znamienne postrzeganie przez kobiety i mężczyzn zależności wizerunku od aktywności zawodowych podejmowanych przez nauczyciela wychowania fizycznego. Okazało się, że większy odsetek studentów kierunku wychowanie fizyczne niż młodzieży szkolnej uważał, iż ważną aktywnością zawodową, która wpływa na pozytywny obraz nauczyciela, jest umiejętność rozbudzania zainteresowania sportem, rekreacją, turystyką aktywną oraz rzetelność nauczyciela polegająca na przygotowaniu się do lekcji. Mniejszy odsetek studentów natomiast kładł nacisk na kształtowanie dobrych relacji i prowadzenie zajęć wzbudzających zainteresowanie wśród uczniów, czyli na te

aktywności, które okazują się mieć istotnie większe znaczenie w postrzeganiu nauczyciela przez uczniów. Przyczyną postrzegania tych aktywności za ważne przez mniejszy odsetek przyszłych nauczycieli może być ich niewielkie praktyczne doświadczenie w pracy z młodzieżą i brak możliwości nawiązania długotrwałych relacji, jakie kształtowane są między innymi za pośrednictwem odpowiedniego systemu wzmacnień, klimatu panującego na zajęciach czy przyjętych kryteriów oceny (Zieliński, 2001).

Ocena różnic częstości wskazywania przez kobiety i mężczyzn na danym poziomie edukacji poszczególnych aktywności zawodowych nauczyciela wykazała, że mężczyźni ze szkół ponadgimnazjalnych istotnie częściej wymieniali takie aktywności zawodowe nauczyciela, jak utrzymanie dyscypliny i współpraca z rodzicami. Prowadzenie interesujących zajęć przez nauczyciela jest uznawane za ważny składnik tworzący pozytywny wizerunek nauczyciela istotnie częściej przez uczniów niż przez studentów. Okazało się także, że prowadzenie ciekawych zajęć ma częściej znaczenie dla uczennic niż uczniów zarówno na poziomie szkoły gimnazjalnej, jak i ponadgimnazjalnej. Waga tej aktywności może wynikać z oczekiwań, jakie mają badani wobec realizowanych zajęć. Jak wskazują badania Jurczaka i wsp. (2013), zbyt wysokie wymagania stawiane przed uczniami oraz brak urozmaicenia lekcji wychowania fizycznego stanowią ważne przyczyny ich opuszczania. Powody te znacznie częściej wymieniane są przez uczennice niż uczniów.

WNIOSKI

1. Uczniowie i uczennice gimnazjum, uczniowie szkół ponadgimnazjalnych oraz przyszli nauczyciele obu płci najczęściej uznawali, że na pozytywny wizerunek nauczyciela wychowania fizycznego wpływa umiejętność zachęcania uczniów do aktywności fizycznej. Jedynie uczennice szkół ponadgimnazjalnych miały inne zdanie i najczęściej wskazywały aktywność, jaką jest prowadzenie interesujących zajęć.

2. Na pozytywne postrzeganie nauczyciela wychowania fizycznego według naj-

mniejszego odsetka badanych, niezależnie od płci i poziomu edukacji, wpływa utrzymywanie stałego kontaktu z rodzicami.

3. Takie aktywności zawodowe, jak: 1) przygotowanie do lekcji, 2) rozbudzanie zainteresowań sportem, rekreacją, turystyką aktywną, 3) prowadzenie interesujących zajęć, 4) kształtowanie dobrych relacji z uczniami oraz 5) umiejętność utrzymania dyscypliny na lekcji okazały się istotnie różnicować receptę wizerunku nauczyciela wychowania fizycznego kobiet w zależności od ich poziomu edukacji. Mężczyźni na poszczególnych poziomach edukacji różnili się postrzeganiem wpływu, jaki mają na wizerunek nauczyciela wychowania fizycznego cztery pierwsze ze wskazanych powyżej aktywności zawodowych oraz umiejętność zachęcania uczniów do aktywności fizycznej i służenie im pomocą.

4. Kobiety i mężczyźni różnili się postrzeganiem wpływu na receptę wizerunku nauczyciela następujących aktywności: na poziomie gimnazjalnym – prowadzenie interesujących zajęć, posiadanie pozytywnych relacji z uczniami; na poziomie ponadgimnazjalnym – umiejętność utrzymania dyscypliny, utrzymywanie kontaktu z rodzicami, prowadzenie interesujących zajęć; na poziomie wyższym – zachęcanie uczniów do aktywności, posiadanie pozytywnych relacji z uczniami.

BIBLIOGRAFIA

- Arnon, S., Reichel, N. (2007). Who is the ideal teacher? Am I? Similarity and difference in perception of students of education regarding the qualities of a good teacher and of their own qualities as teachers. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 13(5), 441–464.
- Bevans, K., Fitzpatrick, L.A., Sanchez, B., Forrest, C.B. (2010). Individual and instructional determinants of student engagement in physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 29(4), 399–416.
- Centers for Disease Control and Prevention (1997). Guidelines for school and community programs to promote lifelong physical activity among young people. *Mortality and Morbidity Weekly Report*, 46(RR-6), 1–36.
- Cieśliński, R. (1988). *Zawód i praca nauczyciela wychowania fizycznego*. Warszawa: AWF.
- Cox, A., Williams, L. (2008). The roles of perceived teacher support, motivational climate, and psychological need satisfaction in students' physical education motivation. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 30(2), 222–239.
- Eime, R.M., Young, J.A., Harvey, J.T., Charity, M.J., Payne, W.R. (2013). A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for children and adolescents: informing development of a conceptual model of health through sport. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 10:98.
- Grabowski, H. (1997). *Teoria fizycznej edukacji*. Warszawa: WSIP.
- Guła-Kubiszewska, H., Lewandowski, M. (2001). Wizerunek nauczyciela wychowania fizycznego w opinii studentek AWF i Uniwersytetu. W: J. Jonkisz, M. Lewandowski (red.), *Kształcenie i wychowanie w zreformowanej szkole* (s. 147–156). Wrocław: AWF.
- Jurczak, P., Cieślińska, M., Napierała, M. (2013). Czas wolny i aktywność fizyczna młodzieży szkolnej. W: R. Muszkieta, M. Napierała, M. Cieślińska, W. Żukow (red.), *Uwarunkowanie zdrowotne rekreacji ludzi w różnym wieku* (s. 71–94). Bydgoszcz-Poznań: Ośrodek Rekreacji, Sportu i Edukacji w Poznaniu, PTNKF.
- Kann, L., Kinchen, S., Shanklin, S.L., Flint, K.H., Kawkins, J., Harris, W.A. i wsp. (2014). Youth risk behavior surveillance – United States, 2013. *MMWR Surveillance Summaries*, 63(Suppl 4), 1–168.
- Kimm, S.Y., Glynn, N.W., Obarzanek, E., Kriska, A.M., Daniels, S.R., Barton, B.A. i wsp. (2005). Relation between the changes in physical activity and body-mass index during adolescence: a multicentre longitudinal study. *The Lancet*, 366(9482), 301–307.
- Kumala, R., Krzak, M. (2013). Retrospektywny obraz nauczyciela wychowania fizycznego a postawa studenta wobec aktywności fizycznej. *Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu*, 40, 36–41.
- Nelson, M.E., Rejeski, W.J., Blair, S.N., Duncan, P.W., Judge, J.O., King, A.C. i wsp. (2007). Physical activity and public health in older adults: recommendation from the American College of Sports Medicine and the American Heart Association. *Circulation*, 116(9), 1094–1105.
- Ntoumanis, N. (2005). A prospective study of participation in optional school physical education using a self-determination theory framework. *Journal of Educational Psychology*, 97(3), 444–453.
- Pate, R.R., Dowda, M., O'Neill, J.R., Ward, D.S. (2007). Change in physical activity participation among adolescent girls from 8th to 12th

- grade. *Journal of Physical Activity and Health*, 4(1), 3–16.
- Pogue, L.L., Ahyun, K. (2006). The effect of teacher nonverbal immediacy and credibility on student motivation and affective learning. *Communication Education*, 55(3), 331–344.
- Saxena, S., Van Ommeren, M., Tang, K.C., Armstrong, T.P. (2005). Mental health benefits of physical activity. *Journal of Mental Health*, 14(5), 445–451.
- Standage, M., Duda, J.L., Ntoumanis, N. (2005). A test of self determination theory in school physical education. *British Journal of Educational Psychology*, 75(3), 411–433.
- Strong, W.B., Malina, R.M., Blimkie, C.J., Daniels, S.R., Dishman, R.K., Gutin, B. i wsp. (2005). Evidence based physical activity for school-age youth. *The Journal of Pediatrics*, 146(6), 732–737.
- Warburton, D.E., Nicol, C.W., Bredin, S.S. (2006). Health benefits of physical activity: the evidence. *Canadian Medical Association Journal*, 174(6), 801–809.
- Wojtyła-Buciora, P., Marcinkowski, J. (2010). Aktywność fizyczna w opinii młodzieży licealnej i ich rodziców. *Problemy Higieny i Epidemiologii*, 91(4), 644–649.
- Woynarowska, B., Mazur, J., Oblacińska, A. (2015). Uczestnictwo uczniów w lekcjach wychowania fizycznego w szkołach w Polsce. *Hygeia Public Health*, 50(1), 183–190.
- Zalech, M. (2011). Elimination of negative character features as an element of building a positive image of physical education teacher. *Polish Journal of Sport and Tourism*, 18(3), 206–213.
- Zieliński, J. (2001). Współczesny wizerunek nauczyciela wychowania fizycznego kreowany przez uczniów szkoły średniej. *Przegląd Naukowy IWFiz UR*, 4, 413–419.
- Zimmerman, B.J. (2000). Self-efficacy: An essential motive to learn. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 82–91.

Abstract

The influence of professional activities of physical education teachers on the perception of their image by students and future teachers

Background. Physical education teachers' professional activities influence students' attitudes towards physical activity. The aim of the study was to determine their impact on the teacher's image as perceived by students. **Material and methods.** The research included lower- and upper-secondary students, as well as university students of physical education. The diagnostic poll method and a questionnaire were applied. Responses provided by 1276 individuals (F = 674; M = 602) were analysed. **Results.** The analysis revealed that teachers perceived in a positive manner: 1) can encourage students to take up physical activity, 2) can create positive relations with students, and 3) conduct interesting classes. There occurred a lot of differences in the frequency of indicating professional activities by women and men on the three analysed levels of education and few differences within a given level according to sex. **Conclusions.** The results provide present and future teachers with significant information that will enable them to modify their professional activity in order to increase their prestige and create a positive image among their students.

Key words: professional development, competencies, perceptions, student, physical activity, physical education

Praca wpłynęła do Redakcji: 17.11.2016

Po recenzji: 23.01.2017

Zaakceptowano do druku: 06.02.2017

Adres do korespondencji:

Mirosław Zalech

Katedra Turystyki i Zarządzania

Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie

Filia w Białej Podlaskiej

ul. Akademicka 2

21-500 Biała Podlaska

e-mail: mirosław.zalech@awf-bp.edu.pl

Jak cytować:

Zalech, M. (2017). Wpływ aktywności zawodowych nauczyciela wychowania fizycznego na receptę jego wizerunku przez uczniów i przyszłych nauczycieli. *Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu*, 56, 10–17.